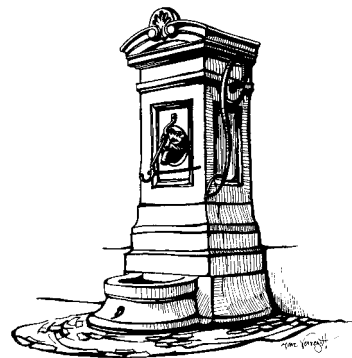

De Poemp

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT HEEMKRING DAVIDSFONDS NIJLEN

NUMMER 77 □ 01-02-03/2013 □ P309458 □ AK 2560 NIJLEN1

Slijperij Lieckens, begin 20ste eeuw.

En vooraf dit...

Naar een snelle opwaardering van Slijperij Lieckens?

Zondag 8 september is het weer Open Monumentendag. Ook in onze gemeente. In het voor dit doel samengebrachte werkgroepje is ook De Poemp goed vertegenwoordigd.

Open Monumentendag is in Vlaanderen aan zijn 25ste editie toe. Voor dit jubileum werd geen nationaal thema voorgesteld, maar liet men alle deelnemende gemeenten vrij om “the best of”, het beste van de voorbije 25 jaar te hernemen. Het meeste succes oogstten wij ongetwijfeld met Monumentendag 2006. De toen zo goed als mogelijk opgepoetste Slijperij Lieckens trok meer dan 1000 bezoekers.

Geen wonder dus dat Slijperij Lieckens in de Spoorweglei ter sprake kwam in de werkgroep Open Monumentendag. Het bezoekerscentrum, naast de slijperij, is ondertussen volop in opbouw, maar het zal wellicht niet klaar zijn tegen 8 september 2013.

Hoe graag hadden wij dit gebouw op die datum ingehuldigd en aangekondigd dat er binnen afzienbare tijd met de restauratie van Slijperij Lieckens gestart wordt! Want, lieve Lezeres en beste Lezer, een ontvangstgebouw zonder “bezoekbare” slijperij (het 10.000ste monument van Vlaanderen!) is natuurlijk zinloos. Hoe ver staat het restauratiedossier van de slijperij dan? Wel, het Nijlense dossier werd in Brussel door de dienst Erfgoed onvankelijk verklaard en staat nu op de wachtlijst voor premietoekenning. Die wordt door minister Geert Bourgeois zelf verleend. Hopelijk kan hij vlug een gunstige beslissing nemen en beschikt de Zuiderkempem binnen afzienbare tijd over een volledige erfgoedsite die het streekgeheugen over het steentje bewaart!

Walter Caethoven.

Naast Slijperij Lieckens is het ontvangstgebouw volop in opbouw. Op 27 november 2008 tekende viceminister-president Dirk Van Mechelen het definitieve beschermingsbesluit van de slijperij. Vijf jaar later wordt het echt wel tijd dat met een doeltreffende bescherming van Vlaanderens 10.000ste monument gestart wordt!

Aanleiding en oorzaken van een oorlog die had vermeden kunnen worden

Op 12 oktober 2012 werd de Nobelprijs voor de Vrede toegekend aan de Europese Unie voor de stabiliserende rol van de EU. Die heeft geholpen Europa om te vormen van een oorlogs- tot een vredescontinent. Links en rechts kwam er wel kritiek op de keuze van het comité, maar men kan niet ontkennen dat mede dankzij de EU Europa niet langer synoniem is met oorlog.

W.O. I: de oorzaken

In het begin van de 20ste eeuw waren er in Europa zes grote machtsblokken: Groot-Brittannië, Frankrijk, Duitsland, Oostenrijk-Hongarije, Rusland en het Ottomaanse rijk. De bestaande vrede was het resultaat van een broos machtsevenwicht tussen deze staten. Elk van hen was zich bewust van dit wankel evenwicht en deed daarom gretig mee aan een ongeziene wapen-

Medaille Alfred Nobel

wedloop Dit besef van eigen kracht gaf aanleiding tot een toenemend nationalisme binnen de grootste van deze machtsblokken. Een cocktail van militaire macht en nationalisme die altijd geleid heeft tot een explosieve situatie.

Zoals steeds in zulke situaties werden er op diplomatiek vlak verbonden en allianties gesmeed om de eigen belangen veilig te stellen.

Tussen Frankrijk en Duitsland was er wrevel rond het verdrag van Versailles van 1871: Frankrijk had na de overwinning van Pruisen en de Zuid-Duitse staten in 1870 (het keizerrijk Duitsland ontstond pas in 1871) gedeelten van zijn grondgebied aan de overwinnaar moeten afstaan: Elzas en Lotharingen.

Duitsland en Groot-Brittannië gunden elkaar het licht in de ogen niet, omdat tot grote woede van de Britten

de Duitse vloot ongebreideld werd versterkt, waardoor zij hun wereldhegemonie ter zee bedreigd voelden. Duitsland was geprikkeld door de grootte van het Britse imperium, terwijl zij maar 'magertjes' uit de toenmalige kolonisatiegolf kwamen.

Ook tussen Frankrijk en Groot-Brittannië boterde het om koloniale redenen niet: in Afrika was Frankrijk bezig aan een kolonisatie van West naar Oost, de Britten van Noord naar Zuid... Waar deze expansies elkaar kruisten, kwam het bijna tot een koloniale oorlog tussen beiden (het Fashoda-incident). Een oorlog werd nipt vermeden door het ontwikkelen van een diplomatieke oplossing, de zgn. 'entente cordiale'.

Door het verzwakken van het Ottomaanse rijk was het woelig in de Balkan. Rusland koos de zijde van de Slavisch-orthodoxe volkeren, onder wie de Serviërs, die zich zeer agressief opstelden. Daardoor kwamen zij in aanvaring met Oostenrijk-Hongarije dat zijn begerig oog op de Balkan had laten vallen.

Daarenboven hoopte Rusland door het uiteenvallen van het Ottomaanse rijk eindelijk via de Bosporus een toegang tot de Middellandse Zee te creëren. Dat was dan weer een doorn in het oog van Groot-Brittannië, dat door steun aan het Ottomaanse rijk deze zeeweg voor zichzelf kon op-eisen.

Deze smeltkroes van belangen en tegenstellingen was zich tot een gevaarlijke cocktail aan het ontwikkelen.

WO I: Soldaten slepen een kanon door de modder.

Zoals hierboven al werd gesteld, was het zoeken en afsluiten van allianties aan de orde van de dag. Dit leidde o.a. tot de oprichting van de zgn. Triple Alliantie (Duitsland, Oostenrijk-Hongarije en Italië) en de Triple Entente (Groot-Brittannië, Frankrijk en Rusland). Deze verdragen zouden niet zozeer de aanleiding dan wel de oorzaak zijn van W.O. I.

W.O. I: de aanleiding

Het Ottomaanse rijk had niet meer de militaire kracht om invallen af te slaan. Oostenrijk-Hongarije had al in 1878 Bosnië-Herzegovina bezet en het in 1908, zeer tegen de zin van het door de Russen gesteunde Servië, geannexeerd.

Servië was woedend op Oostenrijk-Hongarije, omdat het door de bezetting van Bosnië-Herzegovina zijn plannen om één grote Balkanstaat te stichten gedwarsboemd zag. Dit leidde o.a. tot een Servische infiltratie in Bosnië, waar het stiekem het verzet tegen de 'bezetters' hielp organiseren.

Het bezoek van aartshertog Franz-Ferdinand van Oostenrijk, de kroonprins van Oostenrijk-Hongarije, aan Sarajevo, de hoofdstad van Bosnië-Herzegovina, werd dan ook door de Bosnische en Servische nationalistenaals een provocatie gezien.

Op 28 juni 1914 reed de kroonprins samen met zijn echtgenote Sophie in een open limousine door de straten van Sarajevo om de troepen te inspecteren. Langs het traject stonden door de Serviërs getrainde Bosnische nationalistenaals het echtpaar op te wachten. Eén van hen, Gavrilo Princip, schoot met zijn pistool (jawel, een FN model 1910 van Belgische makelij!) de kroonprins en zijn echtgenote dood.

De gevolgen van de aanslag

In de eerste dagen na de aanslag reageerde Oostenrijk-Hongarije eerder

koel. Waarschijnlijk te wijten aan de weinig hartelijke relatie die bestond tussen de kroonprins en zijn oom, keizer Franz Jozef I. Franz - Ferdinand was pas troonopvolger geworden na de zelfmoord van Rudolf, de zoon van de keizer. Daarenboven was de aartshertog beneden zijn stand getrouwd met gravin Sophia Chotek. Het huwelijk kon pas doorgaan, nadat was overeengekomen dat de kinderen uit dit huwelijk nooit aanspraak konden maken op de keizerlijke troon.

Wellicht verklaart dit dat pas op 23 juli 1914, bijna één maand na de feiten, een ultimatum aan Servië werd gesteld. Het was een eerbaar ultimatum dat beide partijen zonder gezichtsverlies zou toelaten de crisis te overwinnen. Het bevatte 10 punten, die, zoals gezegd, 'nogal' redelijk waren voor die tijd. Alleen punt 6 was voor de Serviërs onaanvaardbaar: daarin werd geëist dat Oostenrijkse officieren en politieambtenaren bij het onderzoek naar de moordenaars zouden betrokken worden. Dit beschouwden de Serviërs als een inbreuk op hun soevereiniteit en dus als onaanvaardbaar. De kiem van W.O. I ontsproot uit prestigedrang...

De gevolgen van de weigering

Op 28 juli 1914 verklaarde Oostenrijk-Hongarije Servië de oorlog. Als gevolg van de verschillende allianties begon Rusland, dat Servië steunde, op 29 juli met de mobilisatie van zijn leger. Deze mobilisatie veroorzaakte een ongeziene kettingreactie...

Op 1 augustus verklaarde Duitsland, de bondgenoot van Oostenrijk-Hongarije, de oorlog aan Rusland. Gelet op de verdragen tussen Frankrijk en Rusland alsook op de onderhuidse spanning tussen Frankrijk en Duitsland wegens Elzas-Lotharingen, mobiliseerde ook Frankrijk.

Op 2 augustus eiste Duitsland, hierbij geïnspireerd door de plannen van de vroegere stafchef Von Schlieffen,

vrije doortocht door België om definitief met 'de Franse dreiging' af te rekenen. Op 3 augustus verwierp België bij monde van koning Albert I deze eis. Onmiddellijk verklaarde Duitsland de oorlog aan Frankrijk.

Op 4 augustus 1914 viel Duitsland België binnen. Engeland, dat borg stond voor de Belgische neutraliteit, verklaarde op dezelfde dag de oorlog aan Duitsland.

Oostenrijk-Hongarije verklaarde op 6 augustus de oorlog aan Rusland; op 7 augustus vielen Franse troepen de Elzas binnen. W.O. I was begonnen en viel niet meer te stuiten...

Raf Somers

Bronnen:

'De kanonnen van augustus', Barbara Tuchman
'Strategie en Tactiek', Luc De Vos
'De grote geopolitieke problemen na de Tweede Wereldoorlog', Luc De Vos
'Albert I, koning in tijden van oorlog en crisis', Jan Velaers
'Wereldgeschiedenis', Karl Poeltz
'Kroniek van België', De Standaard

2014-18
100 jaar Grote Oorlog

Miel Verelst kranig op weg naar 93 lentes!

Tijdens chirofeesten in de Rector de Ramstraat hadden wij een plezierig, interessant gesprek over dingen van toen en nu met de inmiddels haast 93-jarige, maar altijd goedlachse Miel Verelst en dochter Diane. Wij kregen toen een exemplaar van het boek dat Miel, met de hulp van zowat de hele familie, over zijn leven geschreven heeft. Dat boek werd, samen met een interview van "Miel van de wasserij", de bron van deze bijdrage in De Poemp...

Het ouderlijk huis van Miel Verelst bij de Herenthoutse molens.

Toen de wegen bestonden uit aarde...

Laten wij het eerst hebben over de Herenthoutse episode, in een tijd "dat de wegen bestonden uit aarde en in de winter uit modder". Miel werd er geboren in 1920. De "Grote Oorlog" was pas voorbij en er moest hard gewerkt worden in een kroostrijk gezin. Tot hij zeven was, woonde het gezin in een klein huurhuis op een halve hectare grond. Het was

echt wel behelpen in die woning. Broer Jef sliep bijvoorbeeld in de haverkist... In 1927 kwam vader thuis van een koopdag met goed nieuws: hij had het oude molenhuis met 7 ha grond gekocht. Het tot op de draad versleten historische boerderijtje werd door de familie zelf hersteld. Zelfs de (primitieve) elektriciteit legden ze zelf. Miel zou er wonen en zijn deel van het boerenwerk doen tot het gezin verhuisde naar Kessel.

Verhuis en oorlog

Poemp 70/71 bracht reeds het verhaal van een van de laatste "boerenverhuizen" in de streek tijdens het eerste oorlogsjaar van WO II (1940). Frans Verelst en echtgenote Maria Schoors verlieten toen met hun tien kinderen, onder wie Miel, Herenthout voor de Kesselse Muizenhoeve. Het werden memorabele jaren. Nog tijdens de verhuis werd Miel immers opgeroepen "voor de dienst". Hij vertrok op 20 februari 1940. "Mijn legeropleiding ging ik in Lier krijgen, maar wegens de oorlog werd ik naar Brugge gestuurd. Dat was een hele belevenis voor mij. Het was de eerste keer met de trein rijden en ook de eerste keer vier weken weg zijn van huis," vertelt Miel. "In mei 40 brak de oorlog echt uit en de Duitsers begonnen alles te bombarderen. Niet alleen de soldaten, maar ook de burgers om de mensen bang te maken, opdat het land zich snel zou overgeven". Vanuit de Kesselse Muizenhoeve ging ook de familie Verelst even op te vlucht... tot Lier. En keerde dan op aandringen van vader Frans wijselijk terug. Frans had WO I overleefd door in de eigen vertrouwde streek te blijven, ondergedoken in de bossen als dat nodig was.

Miel zat als pas opgeëiste soldaat zonder wapens en werd per trein in beestenwagens naar Frankrijk gebracht om aan de verdedigingslijnen te werken. Miel vertelt ontspannen een soms vrolijk, maar meestal echt triest verhaal. Ze geraakten ingeslo-

ten door de Duitsers, maar slaagden erin per fiets naar het zuiden te vluchten. “Iedereen was weggevlucht en overal bleef alles achter : de beesten, de oogst, het materiaal en de velo’s. We hebben gewoon ne velo van een kar genomen en zijn ermee naar het zuiden (omgeving Toulouse) gevlucht, volop tussen de stroom van vluchtelingen,” zegt Miel. Ze leefden er een paar maanden in onbezet gebied, werkten in wijngaarden, sliepen in schapenstallen, zochten soms een lief!

Uiteindelijk kwam Miel in een grote sporthal te Toulouse terecht. “Iedereen was naar Toulouse getrokken, alle Franse soldaten, maar ook huurlingen van de Antillen, Senegalezen. Er zaten 100 verschillende nationaliteiten,” vertelt Miel. “Toen kregen wij onze “livret” (ontslag uit het leger).”

Soldatengroepje aan het werk in Brugge (Miel in het midden, met emmer).

De trein naar huis

In de chaos van Toulouse werd tenslotte toch de terugtocht naar België begonnen. Door bezet gebied was dat een gewaagde onderneming, maar nergens tikt het klokje als thuis... Miel vertelt hoe hij op belangrijke ogenblikken gelukkig de juiste beslissing nam. Zijn groep geraakte per trein in het bezette Parijs en kwam in een transitkamp terecht, waar het leven draaglijk was. Maar dan kwam na een reeks overplaatsingen de krijgsgevangenschap in een fort te Metz. Honger, grote honger, en een ware luizenplaag kenmerkten het verblijf. Miel vertelt hoe, zonder angst maar

met doorzettingsvermogen, alle mogelijke en onmogelijke trucs werden uitgehaald om toch maar niet te verhongeren. “Ik had een truc gevonden. Vaak ging ik ‘s avonds met ene van Turnhout wandelen aan ‘den draad’. Achter de draad zaten Duitse soldaten met hun gamel met eten. Ik had daar ene gevonden die mij zijn gamel liet uitwassen en altijd nog eten in de gamel liet zitten. Ze zat soms zelfs nog bijna vol. Misschien verzamelde hij de restjes van zijn vrienden. Wij waren alleszins zijn vaste klanten en zo had ik elke keer eten...”

Op een keer kwamen onverwacht vier Duitse officieren het kamp binnen. Zij scheidden de Vlamingen van de Fransen, en de Vlamingen mochten op 17 december 1940 over Luxemburg per trein naar Antwerpen terugkeren. Miel: “Ik zat onder de luizen Thuis alles uit en in een heet bad. Met de riek hebben ze mijn kleren opgepakt om ze te kunnen verbranden. Veertien dagen later ontdekte ik nog luizen onder mijn oksels en in mijn schaamharen...”

Thuis onder de oorlog

Thuis waren de jonge mannen nog niet vrij. Na de overgave van België in 1940 hadden de Duitsers immers alle macht in handen. Miel : “ Het was geregistreerd dat je teruggekomen was uit Frankrijk en als ze je vonden,

moest je voor de Duitsers gaan werken in munitiefabrieken. Daar hadden ze volk tekort. De Gestapo kwam u gewoon uit uw bed halen”. En dus leefde Miel “ondergedoken”. Hij sliep in de toren van het kasteeltje van de baron tussen Kessel en Berlaar. Miel: “Als er overdag iemand kwam, terwijl we aan het werken waren op het veld, dan doken we gewoon in de ‘voren’. In zo een “voor’ zagen ze u niet liggen!” Toch kwamen de jongeren op zondag stiekem bijeen om wat plezier te maken, bijvoorbeeld bij Gust Janssens in de Vogelzang. Bij dergelijke gelegenheden hadden Miel en zijn broer Nest hun saxofoon en accordeon bij... en hun lieven. Miel leerde zijn vrouw Celine Voet kennen, toen zij op de boerderij zelfgemaakte lekkere havermout kwam halen.

Na de oorlog, van Kessel naar Nijlen

Na de bevrijding kon het echte leven heropstarten. Miel : “Iedereen ging alle zaterdagen en zondagen uit en overal begonnen de kermissen, de verenigingen, muziekmaatschappijen, voetbalclubs en wielerskoersen weer op te komen. En dan ben ik vast gaan verkeren met ons Lin... Op 7 augustus 1948 zijn wij eindelijk getrouwd!” Een goed jaar later werd Leona, een kind “dat anders was”, geboren. Iedereen van de familie had met haar een eigen, aparte band.

Miel met al de paarden op de Muizenhoeve.

Miel wou oorspronkelijk de boerderij van zijn vader overnemen, maar uiteindelijk deed broer Jef dat. Miel legde zich daar goedschiks bij neer en werd kasseilegger bij schoonbroer Seppe Roelans.

In 1950 bouwden Miel en Lin hun eerste huis op de Bevelsesteenweg in Nijlen. Daar werden Diane en Luc geboren. In 1951 behaalde Miel in Lier zijn diploma autotechniek en zijn rijbrevet met grootste onderscheiding. Dat bewijst dat de erekaarten in de lagere school van Herenthout geen loze beloften waren!

Van den Dest naar de Marlie

Miel : “Een brood weegt toch veel lichter dan een kassei, zeiden ze toen ze mij kwamen vragen om bakkersgast te worden. Ik kon met de camion rijden. En ik kon als bakkersgast 200 frank meer verdienen. De keuze was snel gemaakt!” Miel heeft bij “den Dest” negen jaar gewerkt, vele uren moeten doen. “Geen één dag congé. In die tijd durfden ze geen vakantie nemen. Ze waren veel te bang om klanten kwijt te raken.”

Met zijn innemende, vriendelijke stijl heeft Miel veel broodklanten geworven. Midden de jaren vijftig kwam echter de bekende wasserij “Marlie” in Nijlen. Miel : “Die gasten dachten: ‘De Miel, dat zou ne goeie zijn voor bij ons!’ Ze vroegen mij, terwijl ze nog geen camionette hadden!” Miel hapte toe, kreeg niet alleen een “buske”, maar ook een speciale outfit : een spierwit hemd met dito voorschoot en das. Ja, sommigen hielden hem voor de baas van de Marlie! En zo kreeg hij de job die hij met enthousiasme tot aan zijn pensioen vervuld heeft. Geen wonder dat de Nijlenaar hem nog altijd “Miel van de wasserij” noemt! Maar denk nu niet dat “de Miel” op rust ging met dat pensioen, beste lezer. Zoon Luc, landbouwingenieur, begon toen een varkensbedrijf, dat uitgroeide tot een waar succes. Een open gelegenheid voor Miel “nooit van werken

Miel heeft als bakkersgast negen jaar bij “den Dest” gewerkt.

moe” en echtgenote Lin “die alles meedeed”.

Miel spreekt met veel waardering en warme vriendschap over zijn echtgenote die in 1997, 72 jaar oud, overleed. “Veel te vroeg,” zegt Miel. Onvermijdelijk komt haar gezondheid ter sprake. Naast het normale huishoudelijk werk, naaide Lin thuis, onder meer voor het atelier van Meester Van Camp. “Ze was een sterke, maar ze heeft afgezien,” zegt Miel, als hij denkt aan haar astma-aanvallen.

Broers Miel en Nest met accordeon.

Muziek, auto's en reizen

In de zeldzame vrije uurtjes speelde Miel vaak muziek. Hij kon daarvoor in de leer bij broer Nest, een begenadigd accordeonist. Miel heeft ook wel even accordeon gespeeld, maar koos voor saxofoon en klarinet. Beide broers hebben ook in de Kesselse

fanfare “Oudstrijders” meegespeeld. Toen Miel na zijn huwelijk op de Bevelsesteenweg ging wonen, kwam hij bij de Koninklijke Harmonie St.-Cecilia terecht. Dat werd zowaar een tweede liefde, waaraan vrouw Lin na een tijd met zachte dwang paal en perk stelde. Miels muzikale initiatieven zijn ontelbaar. Naast “mondmuziekskes” versleet hij ook drie synthesizers en een hammondorgel en vrolijkte familiefestjes op. “Miel van de wasserij” heeft het ook voor auto's. Nog altijd. Zijn absolute eerste keuze is Volvo. Die liefhebberij werd zijn beroep, maar ook zijn familie genoot ervan tijdens felgesmaakte reizen. Op zijn 80ste ging Miel nog mee met zoon Luc naar Brazilië (Lin was toen pas overleden). Zij deden daar tochten over landerijen en in het bos. Luc: “Onze va kroop gewoon ook op een paard en ging mee!”

Volop leven

Op zijn weldra 93ste staat Miel nog volop in het leven. Als wij hem op een koude winterdag gaan interviewen, vertelt hij terloops dat hij gisteren de puttekes in het voetpad nog gevuld heeft, want de gemeente is daar niet zo rap mee. Dat is Miel, vol levenslust, alhoewel het ene jaar al wat beter verloopt dan het andere. Samen met zijn vriendin Roza toont

hij dat je nooit te oud bent voor vriendschap en warme genegenheid. Miel slaagt erin melancholie en triestigheid te mijden. “Misschien schuilt zijn geheim wel in het feit dat hij bij de triestige zaken van het leven niet te lang blijft stilstaan”, zegt zijn boek “Miel Verelst leeft lang en gelukkig”... Een voorbeeld om na te volgen! De Poemp wenst Miel alvast een gelukkige 93ste verjaardag. Met een stukske muziek, uiteraard!

Walter Caethoven.

Over de vertelkunst van Miel

We zaten stil bijeen te luisteren, zegt dochter Diane, en zoon Luc beaamt. En dan onderlijnde onze va met grote gebaren wat hij vertelde:

- Van Smidje Smee en de duvel Beelzebub. Dan trok hij een lelijk gezicht gelijk de duvel, of dan stond hij recht en sloeg als in ‘t echt met de grote smishamer toe op den duvel: boenk, boenk...

- Van Hansje en Grietje, en dan trok hij zijne mond wijd open zoals de ovenmond in ‘t bakhuis van de heks. Die’n ovenmond was bijna zo groot als de schuurdeur bij nonkel Jef, brr...

- Van de Reus en Klein Duimpje : dan ging hij met zijn benen wijd uieen staan en stapte ter plaatse. Die reus kon over ons huis stappen. Amaai!

- Van Jan Zonder Vrees: dat was ne goeie jongen en sterk, en eerlijk en vriendelijk en... wat waren al die anderen eigenlijk allemaal slechteriken. Goe, goe Jan! En dan zaten wij daar met schrik of bewondering wat voorover met de knietjes bij mekaar, soms ook één en al glimlach als onze va voorlachte... Maar soms, zegt Diane, werd onze va terecht gewezen, ter orde geroepen en... zwiijplicht opgelegd. Als ons moe hoorde dat het over Pietje Pek ging, die ‘n haak in hun poepeke sloeg en zo de kindjes in de beerput trok, recht naar de hel (weliswaar alleen als ze stout waren). Dan greep ons moe kordaat in : “Allez, Miel, zwiij, ge moet ze niet bang maken!”

Uit “Nostalgie” – 26 juli 2000

Foto : Reuze - verjaardagsfeest anno 2010

Bronnen:

- *Gedenkboek “Miel Verelst leeft lang en gelukkig” – 2010*

- *Nostalgie, speciale uitgave Miel Verelst, 12.08.2000*

- *en vanzelfsprekend een onvermoeibare Miel Verelst*

Onze hartelijke dank aan Miel en dochter Diane voor het interview, het boek, de foto's en de documentatie.

Mensen aan De Poemp

Jos Bastiaens, 03.481.81.90

Hypoliet Budts, 03.481.69.27

Walter Caethoven, 03.481.85.70

Hendrik Claes, 03.481.82.58

Flor Dieltjens, 03.481.70.41

Herman Engels, 03.481.84.11

Jef Hermans, 03.411.02.78

Frans Lens, 03.480.04.81

Jos Thys, 03.411.21.98

Pol Van Camp, 03.481.74.38

Ludo Van Gestel, 03.481.85.47

Lezers schrijven

Juul Nelis, alias “Juul van Meester Nelis”, schreef ons enkele rake beschouwingen over de figuur Louis Lenaerts, “den Boot”. Wij delen die beslist met onze lezers in ons volgende nummer. Bedankt, Juul!

Evert Kenens was voor een wandeling van zijn club op zoek naar historische bijzonderheden over het traject. Wij hebben hem graag geholpen.

Louis Van Tendeloo, ere-burgemeester van Hemiksem en oorspronkelijk Nijlenaar, behoort tot onze regelmatige correspondenten. In zijn jongste brief vonden wij een persknipsel uit 1952 “Wildstropers schoten op jachtwachter te Nijlen”. Wie weet er (nog) meer over?

Octaaf Engels werkt onverdroten verder aan zijn familiegeschiedenis. Wij konden hem helpen met een oude foto van de medaillons van de “ouw krak” (toen gemeenteschool, nu Githo). Succes, Octaaf!

De Grote Gasthuishoeve of het Goed ter Clusen (2)

Een cluse of kluis wordt verklaard als kluis, kluzenaarshut, monnikshuis of iedere afgesloten ruimte. Twee percelen, die achter de voormalige hoeve lagen, werden de grote en de kleine Cluse genoemd. Deze velden liggen duidelijk aan de oorsprong van de hoevenaam. Ze waren op de een of andere manier rondom afgesloten door grachten of houtgewas. Ook de gebouwen en het winland lagen in één blok ingesloten tussen de Grote Nete, de Zak- en de Klokkewielstraat. Dat het iets met kluzenaarswoningen te maken heeft, is uitgesloten.

Paarden op het erf van het Goed ter Clusen (1914 - 1918)

Zoals in vorige bijdrage vermeld was omstreeks het midden van de 17de eeuw ter Clusen eigendom van Honorine-Margariet de Hornes, vrouwe gravin van Grimberghen ende haere kinders, die het nabijgelegen Gestelhof bewoonden. In 1654 had graaf François de Montmorrencij haar een vrijbief verleend tot bescherming van al haar goederen gelegen in de omgeving:

Hiermede brengen wij iedereen op de hoogte, dat François de Montmorrencij, luitenant generaal van de koninklijke legers, onder het gezag van zijne majesteit, monseigneur de

prins, geplaatst heeft onder zijn persoonlijke en in het bijzonder onder onze bescherming, de cijnshoeven en bossen, die aan de gravin van Grimberghen toebehoren. Deze goederen zijn gelegen in Duffel, Gestel, Kessel, Put(te) en Bevel. Hiermede verbieden wij aan alle volkeren van oorlog, die onder het bevel staan van bovenvermelde prins en het onze, van iets te ontvreemden of te plunderen in de vermelde cijnshoeven, bossen en andere bezittingen, die aan deze dame, de gravin van Grimbergen, toebehoren, of van schade toe te brengen aan de bewoners, hun familie, beesten en in het algemeen aan

alles wat ervan afhangt. In geval van overtreding zal er volgens de heersende ordonnanties gestraft worden, enz.” (vertaling Franse tekst) [1]

Deze Honoré - Margariet de Hornes, was gehuwd met Godfried de Berghes, die in 1625 ‘verheven’ werd tot graaf van Grimbergen. Ze hadden zo maar eventjes... 21 kinderen. Een van hun zonen werd bisschop van Antwerpen en vervolgens aartsbisschop van Kamerijk (Cambrai); een van zijn neven bisschop van Doornik en vervolgens aartsbisschop van Mechelen. [2]

De 21 kinderen verkochten in 1650 het kasteel van Gestel aan de schatrijke Diederik van der Nath. In een voetnoot schreef Stockmans over deze familie: “Alhoewel veel van hun rang vervallen (!), blijven de van der Naths alhier nestelen; denkkelijk verbleven ze rond het midden der 18de eeuw op Kesselhof en stichtten ze hier een fondatie in Kesselkerk.” [3] De 33ste abdis van de abdij van Nazareth (Lier) was ‘vrouwe’ Eugenia van der Nath. Ze overleed daar in 1767.” [4]

Sinds de hoeve in handen kwam van het Lierse gasthuis ging de oude naam verloren en werd ze de Grote Gasthuishoeve genoemd, om ze te onderscheiden van de in de buurt gelegen Kleine Gasthuishoeve. De Grote Gasthuishoeve, met aanhorigheden huis, schuur, stal, hof, bakhuis, bouw- en weiland, telde in 1698 ongeveer tien bunder of iets meer dan 13 ha. Omstreeks 1820 besloeg de hoeve, dan vermeld als de Emaüshoeve een oppervlakte van 13 bunder 393 roeden of iets meer dan 18 ha. [5]

De zusters behielden het noordelijke gedeelte van de boerderij. Daarin was voor eigen gebruik een ruime plaats die de nonnenkamer werd genoemd. De boer die de hoeve pachtte, woonde met zijn gezin in het middengedeelte dat aansloot bij de stal. Zeker reeds vanaf 1756 kwamen de zusters jaarlijks enkele dagen verpozen op de boerderij. Ze gebruikten dan de omgeving, de visputten, plantagie en plaets om samen 1 of 2 daegen buyten te gaen, om er te genieten van de rust en stilte en ook om te...vissen. Op de grote vijver werd eerst gevist met de lijn. Als ze een paar dagen in de hoeve verbleven, trokken ze de laatste dag van hun verblijf een net door het water om hun vangst wat aan te dikken. Dat gebeurde nog in het begin van vorige eeuw. Na de Tweede Wereldoorlog kwamen enkele zusters vele jaren met Lierse weeskinderen hier vooral tijdens de weekends en de vakantieperioden met volle teugen genieten van de zalige rust.

In 1898 werd de hoeve verhuurd aan Petrus Vingerhoets. Sander, een van zijn zonen, verbleef tijdens de Eerste Wereldoorlog vier jaar lang als soldaat aan de IJzer. Opdat hij zijn thuis niet zou vergeten, werden hem foto's bezorgd van de familie en de hoeve, waaronder die van een ossenspan (zie vorig nummer). Sander, een minzame man die geen vlieg kwaad deed, is veilig en wel na de oorlog thuisgekomen en heeft daarna nog vele jaren als 'facteur' in Kessel de "post" bezorgd. Een van zijn broers nam de hoeve over in 1927. Vervolgens kwam ze in 1938 in handen van de familie Spoelders. Dit was het voorlaatste boerengezin dat in Kessel feestelijk werd 'ingehaald'. De boeren van de Bogaertsheide, 't Visseneinde, de Bert en zelfs van de Statie hadden al heel vroeg hun paarden ingespannen om hebben en houden van de verhuizende familie in Hagenbroek (Lier) te gaan ophalen. Dit gebeurde met niet minder dan 70 karren. Zelfs de mest werd meegenomen. Als laatste in de lange stoet volgde moeder Spoelders met haar

negen kinderen in een met bloemen versierde speelkar. Aan enkele cafés werd onderweg halt gehouden om... de paarden te laten drinken. Op het erf van de boerderij werd door de nieuwe boer getrakteerd, werd er gedanst en gezongen van vivat onze boer en hij mag er wezen, enz. Tijdens de zomers van 1969 en vooral in 1971 werd in dit mooie kader door de Bond van Grote en Jonge Gezinnen op het erf een boerenkermis ingericht, die uitgroeide tot een heus dorpsfeest, waar gesmuld werd van pannenkoeken, pensen, smoutebollen, rijstpap, vlaaien... Een echte oergezellige kermis met aankomst en verwelkoming van een boerenbruid en bruidegom. Dit gebeurde zoals in "de goede, ouwe tijd" in typische klederdracht. Dat was nog eens Kessel op zijn best.

De (hoeve)gebouwen

Deze voormalige hoeve is zonder twijfel een van de mooiste van Kessel en zou dateren van de late 17de begin 18de eeuw. Een sierlijke, witstenen deuromlijsting en enkele 'speklagen' of lagen in witte steen fleuren de gevels van het woongedeelte op. De hoeve werd in 1992 zwaar beschadigd door een geweldige storm, die in Kessel en vooral op de Bogaertse heide heel wat brokken maakte. Vrij vlug werd de hele hoeve gerestaureerd. Langs de westkant beschermt een oude schuur het erf tegen de regen en de westenwind. Het bakhuis bevindt zich aan de oostkant dicht

tegen de hoeve, wat vrij uitzonderlijk is. Gewoonlijk stonden de bakhuizen omwille van het brandgevaar ver van de hoevegebouwen, die met riet of stro bedekt waren. Dit wijst erop dat de hoeve reeds heel lang een pannendak heeft. Een witgekalkt afweerkruis werd boven de deur van het bakhuis (en keldervenster) aangebracht en moest hemelse bescherming bieden, onheil en kwade geesten afweren. Na de restauratie werden de hoevegebouwen verhuurd, maar niet meer uitgebaat als een landbouwbedrijf.

Frans Lens.

Bronnen:

- *De Grote Gasthuishoeve, Salvator, Kessels cultureel tijdschrift nr.23;*
- *Gasthuisarchief nr. 317, O.C.M.W, Lier;*
- *Vermeiren, A.O., Het gasthuis van Lier, 1937;*
- *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen, Provincie Antwerpen, kantons Duffel en Heist-op-den Berg, deel 13n, p. 368,369; Kessel;*
- *Stockmans J.B., Geschiedenis der Gemeenten Kessel, Bevel, Nylen, Emblehem en Gestel, 1910, p.86, 362, 363, 368;*
- Foto's: fam. Vingerhoets.*

[1] *Stockmans, Geschiedenis der Gemeenten Kessel, Bevel, Nylen, Emblehem en Gestel, p. 364.*

[2] *Id., p 362, 363.* [3] *Id., p 86.*

[4] *Id., p 368.*

De teloorgang van de buurtwinkel

Een aantal jaren geleden heeft De Poemp enkele bijdragen geschreven (zie nr.30 en 31) over de voor- en naoorlogse café's in Nijlen. Ook de bazen die in die tijd de pinten taptten, kwamen aan bod. Sedert meer dan dertig jaar is het de betrachtting van de redactie van De Poemp haar archief te laten groeien met bijdragen over mensen en gebeurtenissen, over hoe ons dorp was, hoe er geleefd werd en hoe het van uitzicht veranderde. In vijftig jaar tijd kregen de straten een totaal ander uitzicht.

De meeste tachtigers weten het nog, de tijd dat er geen computer was, geen koelkast, geen waterleiding en slechts een zeldzame telefoon in het dorp bestond. De tijd dat de melkboer met kar en paard de melk, vers van de koe, nog onbehandeld (bacterievrij gemaakt) aan de deur afleverde. Ook de bakker en de groenteboer bedienden winter en zomer trouw hun klanten. Het waren harde lange dagen door weer en wind over onverharde, dikwijls modderige, straten. Nog meer dan eens zullen wij op onze zeventigers en tachtigers een beroep moeten doen om van ons archief ons aller dorpsgeheugen te maken, want zij die toen leefden, zijn die situaties niet vergeten.

Weet gij het nog? De winkel om de hoek of vlakbij, hoe hij er juist voor en na de oorlog uitzag en hoe hij uitgebaat werd? De buurtwinkel zorgde ervoor dat de buurt leefbaar was en speelde een sociale rol als ontmoetingsplaats. De dorpswinkel uit die tijd werd meestal uitgebaat door een echtpaar, maar niet zelden dreef de vrouw de zaak alleen en bleef de echtgenoot zijn beroep uitoefenen. De winkeliers beslisten zelf hoe lang de winkel open bleef en zij bepaalden zelf hun werktijden. Meestal kon je er terecht van zonsopgang tot zonsondergang. Om een klant uit de nood te helpen werd de winkel vaak 's avonds laat nog opengedaan.

Vroeger werden de meeste winkeliers beschouwd als middenstanders: zij vormden samen met ambachtslieden zoals smeden, klompenmakers, beenhouwers, kleermakers, schoenmakers, bakkers en, bij ons, de grote slijpersbazen de middenstand tussen de arbeidersklasse en de hoge burgerij.

De kruidenierswinkel uit de jaren 1935 tot ongeveer 1960 was eenvoudig ingericht. Meestal had hij een houten toonbank met aan de achterkant een schuif om het ontvangen geld in op te bergen. Op de "toog" een weegschaal of "bascul" met twee koperen delen, één voor de ijzeren gewichten en een voor het af te wegen product. De verdere inrichting bestond meestal uit houten schabben en dito bakken om de winkelwaren in op te slaan. Onmisbaar voor de winkelinrichting uit die tijd was de deurbel, meestal bovenaan de deur geplaatst. Zij ver-wittigde de winkelier, wanneer een

klant de winkel binnenkwam. Tot ergernis van de winkelier en tot pret van de jeugd was bellekentrek een vaak toegepast spel. De winkelier ontving van de grossier of groothandel de artikelen in grootverpakking of bulk. Weinig artikelen waren in kleine verpakking te krijgen. Suiker werd meestal geleverd in papieren zakken, droge erwten en bonen in jutezakken, snoep en koekjes in dozen, bokalen en potten, zout, siroop en bruin zeep in vaatjes. Het snoepaanbod was tijdens de oorlogsjaren en ook later nog eerder beperkt. De voornaamste snoepjes waren suikerstekken in alle kleuren, zakjes zuurpoeder, kalissenhout (zoethout), kalissensap (drop), (wie kent het nog?) en van alle tijden, "oep zen nales", sikskes en babbeleirs. De winkelier sneed af of woog af wat je nodig had; alles wat je meenam passeerde de weegschaal en de toonbank. Wie gedacht had dat de hedendaagse supermarkten het uitreiken van kortingsbonnen voor een volgende aankoop hadden uitgevonden vergist zich. Buurtwinkels maakten al gebruik van dit concurrentiesysteem. Menig winkelier had het zeer moeilijk tijdens de oorlogsjaren: hij stond in voor de verdeling van het schaars aangevoerde voedsel. Gezien zijn vaak persoonlijke relatie met zijn klanten en omdat hij hun financiële situatie kende, stond hij dikwijls voor moeilijke keuzes.

Een kortingbon uit de oude tijd.

Ja, de tachtigers van vandaag hebben het allemaal geweten en zien gebeuren. Stilaan verdween de grootverpakking voor de winkel. Alles kwam voorverpakt toe. Daarmee kreeg de dorpswinkel stilaan een

ander uitzicht. Enkele vooruitziende winkeliers maakten van hun zaak een zelfbedieningswinkel en met de opkomst van de auto kwamen ook de grote supermarkten de rol van de dorpswinkel overnemen

In het volgende nummer van De Poemp publiceren we een lijst van

Nijlense buurtwinkels tot ongeveer 1960. De lijst is het resultaat van heel veel medewerking van leeftijdgenoten en jongere belangstellende Poemplezers. Hoe groot was onze verwondering naarmate onze zoektocht vorderde : in bijna alle Nijlense straten waren kleine winkels in het verleden. Zou dat ook in andere

dorpen zo geweest zijn? Of hield die toestand verband met de goedverdienende diamantbewerkers in onze streek en in die periode? Werd er in die tijd niet vaak gezegd: “Als het steentje floreert, vaart iedereen er wel bij!”?
(vervolgt)

Hypoliet Budts.

Op stap naar Gavarnie anno 1950

In vorige Poemp staat een foto van Nijlense Lourdesbedevaarders die per autobus een bezoek brengen aan Gavarnie, een typisch Frans bergdorp, waar vooral leven is in de zomer door de vele toeristen die van Lourdes met de autobus op uitstap komen naar Gavarnie. Vandaar gingen ze te voet (of per paard of ezel) via een goed begaanbaar bergpad, heerlijk om te wandelen, naar de ongeveer 5 km verder gelegen Cirque de Gavarnie (het beroemde keteldal in de Hoge Pyreneeën waar de Gave du Pau, die door Lourdes stroomt, ontspringt). Op bijgevoegde foto ziet u onze Nijlense “toeristen” uitrustend na hun aankomst bij de Cirque de Gavarnie aan de sneeuw-grens. De meesten onder hen hadden een vouwstoeltje mee om, indien nodig, al zittend te kunnen genieten van het prachtige uitzicht op de waterval en de bergen rondom. Onze Nijlense Padre Gustavo (Gustaaf Van Regenmortel, die reeds decennia lang in Zuid-Amerika apostolaatswerk verricht) weet ons bijkomend nog te vertellen dat hij na zijn collegejaren verschillende keren naar Lourdes geweest is met de KWB-KAV-bede-vaarten, zoals hier in 1950. Hij was toen hotelverantwoordelijke voor de talrijke groep Nijlense en ook andere bedevaarders, die in hotel St. Étienne leerden.

Op bovenstaande foto onze Lourdesreizigers aan de “Cirque de Gavarnie”. De meesten onder hen hebben een vouwstoeltje bij zich om uit te rusten, vooraleer ze terugwandelen naar de autobus te Gavarnie.

1. Albert De Meurichy; 2. Maria (Mit) Van Humbeeck (vrouw van nr.1); 3. Julia Put (vrouw van nr. 4); 4. August (Gust) Tielemans; 5. onbekend; 6. Staf Van Regenmortel (Padre Gustavo); 7. Jan Van Herck (man van Maria Verhaegen); 8. Jeanne Verheyen (vrouw van Leon Van Wassenhoven); 9. onbekend; 10. Alfons (Fonne) Dillen; 11. Maria Haverals (Marie van Nele); 12. Louis Faes; 13. Roza (Roos) Verreet (vrouw van nr. 12); 14. Jules (Juil) Thys (gemeentebediende); 15. Jos Stoffels (heeft in de Kapellebaan gewoond); 16. Florent (Floran) De Cnaep; 17. Julie De Groof (vrouw van Frans De Groot); 18. Maria (Marie) Heylen (vrouw van nr. 14); 19. Maria (Marie) Thys (zuster van nr. 14); 20. Theresia Van Laer; 21. onbekend; 22. onbekend; 23. Nathalie Melis (vrouw van nr. 16); 24. onbekend (niet van Nijlen?); 25. onbekend; 26. onbekend; 27. Pastoor Van Messem; 28. Tinne Verwerft (moeder van nr.36); 29. Liske Maes; 30. Julie (Jol) Verwerft (vrouw van Gust Truyts); 31. Mathilde Heylen (vrouw van meester Heylen); 32. Josephine (Fien) De Cnaep; 33. Madammeke Vingerhoets (ging rond voor de H.Rita); 34. onbekend; 35. onbekend; 36. Maria Van Mengsel (vrouw van nr.37); 37. Jules Van Immerseel (oorlogsinvalid 14 -18); 38. Josephine (Fien) Leemans (vrouw van Gregor, Re van Keskes) Bossaerts; 39. onbekend; 40. Maria (Marie) Leemans (vrouw van Peerke Van Gansen); 41. onbekend.

Jos Thys

Met dank aan Luc Heylen

De Poemp gedenkt genegen

Petrus Van Humbeek, ° Nijlen 18.11.1923, + Kessel 08.02.2012

“De Keppe” was een trouw lezer van ons blad, oud-strijder en gewezen voorzitter van de Kon. F.C. Kessel. Ook gewezen doelman van F.C. Nijlen.

Paul Milants, ° Aarschot 22.10.1943, + Lier 29.12.2012

Velen kenden Paul als leraar, directeur KTA Lier, gemeenteraadslid... De Poemp zal hem blijven gedenken als een bekwaam en sympathiek medewerker aan ons project “Slijperij Lieckens”. Jammer dat hij de restauratie en (her)opening van de slijperij zal missen.

Walter Nelis, ° 27.04.1941, + 21.01.2013

Walter was een trouw en overtuigd lezer van De Poemp. Hij was een zoon van Louis Nelis, en leidde de vierde generatie van bouwonderneming Nelis.

Bertje Van de Schoor, ° Turnhout 19.06.1936, + Nijlen 25.01.2013

Bertje was de vrouw van poempmedewerker Jef Hermans. Voor hem, de kinderen, burens en vrienden, dus ook voor “de mannen van De Poemp”, is zij onverwacht overleden. Wij zullen haar blijven herinneren, onder meer als de vriendelijke gastvrouw, die ons enthousiast en gul onthaalde in het chalet voor een bestuursvergadering. Dag, Bertje!

Godelieve De Jonghe, ° Lier 25.06.1955, + Lier 08.02.2013

Godelieve was de echtgenote van Marcel Van Dyck en moeder van poemplid Wendy Van Dyck. Onze oprechte deelneming bij het heengaan van deze geliefde moeder.

Over lidnummers en abonnementen...

Uw lijfblad wordt al enige tijd verzonden onder folie via tante post. Boven uw adres, geprint op de omslag, vindt u uw lidnummer terug. Helaas wordt die plastic omslag soms te vlug weggeworpen... met het lidnummer. Noteer het dus even op een goed plaatske, zodat u bij de hernieuwing van uw abonnement b.v. ook feilloos uw lidnummer kan invullen. Natuurlijk kan u altijd terecht bij Jos Thys (tel. 03.411.21.98) of Walter Caethoven (tel. 03.481.85.70) voor vragen over lidnummers of abonnementen.

Werkten mee aan dit nummer :

Redactie : Jos Bastiaens, Hypoliet Budts, Walter Caethoven, Rik Claes, Flor Dieltjens, Herman Engels, Frans Lens, Raf Somers, Jos Thys, Pol Van Camp, Ludo Van Gestel

Fotografie : Walter Caethoven

Tekeningen : Dirk Lieckens, Marc Verreydt

Grafische vormgeving en zetwerk : Walter Caethoven

Eindredactie : Rik Claes

Je kan onze “Poemp” ook op het internet vinden. We beschikken over een eigen, volwaardige webstek. Het adres is: www.depoemp.be. En natuurlijk hebben wij ook een e-postadres: post@depoemp.be.

Met de steun van
Kempens Karakter en de Vlaamse Overheid.

© 2013 - Heemkring Davidsfonds Nijlen

Nieuwe abonnementen: Stort 7 Euro op rekening BE 51 8538 1261 0862 van DF Nijlen met vermelding van naam, adres en “abo Poemp”.

DE POEMP □ DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
HEEMKRING DAVIDSFONDS NIJLEN □ TWINTIG-
STE REEKS □ NR. 77 □ LENTE 2013 □ V. U. : WALTER
CAETHOVEN - ZANDVEKENVELDEN 12A - 2560 NIJLEN